

CESTA EKUMENICKÉ AKADEMIE

Jiří Silný

Vznik a pozice

Dnešní zapsaný spolek Ekumenická akademie (EA) byl registrován jako občanské sdružení Ekumenická akademie Praha na počátku roku 1996. Registraci předcházely asi dva roky příprav.

Od počátku až dodnes je název EA předmětem dohodů a bývá často komolen. Přesto se ho dál držíme. Jednak je to už zavedená značka a jednak má svůj smysl. „Ekumenický“ znamená týkající se dialogu a spolupráce mezi různými církvemi, ale v širším smyslu, jak to chápeme my, i mezi různými dalšími pohledy na svět. Vždyť původní řecký význam označuje obydlí v zemi (oikumené gés). Označení „akademie“ má také řecký původ, ale v případě EA je inspirováno tradicí německých evangelických akademií, které se po Druhé

světové válce staly důležitými centry dialogu o společenských otázkách po děsivé zkušenosti nacismu a války. S podporou německých evangelických církví vznikla také EA, aby v nových popřevratových podmínkách napomáhala dialogu o budoucím směřování společnosti.

Členy EA se postupně stalo několik církví a organizací s církevními vazbami i bez nich a dále jednotlivci z různých prostředí. Členové jsou z Česka, Německa a Rakouska. Ve svém působení patří EA víc mezi organizace občanské než církevní. Věnuje se vesměs nenáboženským tématům a prosazuje obvykle radikálnější názory, než domácí, spíše konzervativní církevní kruhy. Ve skutečnosti je EA často také kritičtější než většina českých občanských organizací.

Sociálně, ekonomicky a ekologicky udržitelná společnost

Od počátku své činnosti se EA věnovala pořádání seminářů a konferencí na témata, která jsme identifikovali jako aktuální a důležitá. To je princip, který EA sleduje až do současnosti. Znamená to, že důrazy se postupně mění, i když základní směřování zůstává. V počátcích jsme mluvili o „spravedlnosti, míru a zachování stvo-

ření“, jak své cíle definoval na ekumenické půdě tzv. konciliární proces Světové rady církví (další inspiraci nacházíme také v teologii osvobození). Dnes vyhlášíme, že **usilujeme o sociálně, ekonomicky a ekologicky udržitelnou společnost, prosazujeme spravedlnost a emancipaci.**

Za dvacet let činnosti bylo témat, kterým se EA věnovala, opravdu hodně. Většina aktivit měla na počátku podobu seminářů, při kterých se debat účastnili aktéři v dané oblasti a zainteresovaná veřejnost. V devadesátých letech se nově objevilo téma **uprchlictví**, už tehdy bylo zřejmé, že problémem se stává ostrakizace **romské menšiny**, novým fenoménem se stala **neza-městnanost**, měnila se i kriminalita: EA se podílela na osvětovém programu prevence obchodu se ženami ve spolupráci s Konferencí evropských církví. Některé semináře se věnovaly ekologii nebo ochraně zvířat, ale témata byla i kulturní a náboženská, organizovali jsme i mezinárodní setkání, zejména mezi Čechy a Němci.

Kolem roku 2000 se tematický záběr podstatně rozšířil. EA se vedle otázek spojených s transformací zaměřila více na otázky **globalizace a jejích dopadů a souvislostí**. První významnou aktivitou v tomto směru se stala účast v mezinárodním hnutí Milostivé léto (Jubilee), které usilovalo o **odpuštění nesplacitelných dluhů** chudých zemí v symbolickém roce 2000, kdy se shodou okolností konalo zasedání nejvýznamnějších věřitelských institucí, Světové banky a Mezinárodního měnového fondu, v Praze. Při té příležitosti EA spoluorganizovala protestní demonstrace i debaty předních nevládních odborníků a podílela se na předávání podpisů mezinárodní kampaně vrcholným představitelům finančních institucí. EA se tématu dluhů a kritice mezinárodního finančního systému věnuje dodnes.

EA se v prvních letech nového tisíciletí podílela na programu Světové rady církví zkoumajícím **sociální, ekonomické a ekologické dopady neoliberalní globalizace** a hledajícím **alternativní modely**. Souvislostem témat ekonomických, politických, teologických a spirituálních se věnoval následný projekt theology-factory.net s partnery z několika zemí.

Otázek bezpečnosti a míru se týkaly aktivity EA provázející zasedání NATO v Praze v roce 2002 a o několik let později i projekt zabývající se kontrolou obchodu se zbraněmi.

Od roku 2003 se EA věnuje také otázkám mezinárodního obchodu a jeho vlivu na možnosti rozvoje chudých zemí. Vedle kritiky negativních jevů se soustřeďuje zejména na **propagaci alternativního modelu spravedlivého obchodu (fair trade)**. Tomu se věnuje celá řada projektů, zaměřená např. v posledních letech na podporu hnutí fairtradových měst, škol a církví. Vedle

propagace a vzdělávání se EA pustila i do obchodování. V roce 2004 otevřela **první velkoobchod s fairtradovými produkty v postsocialistických zemích**, který svým příkladem podstatně napomohl k rozšíření tohoto způsobu obchodování u nás. Velkoobchodní činnost EA posléze ukončila a v současné době provozuje jeden z mála existujících kamenných obchodů specializovaných na široký sortiment fairtradových výrobků. EA také **iniciovala vznik družstva Fair & Bio, které provozuje pražírnu fairtradové kávy**. Pražírna funguje jako sociální podnik zaměstnávající osoby s postižením.

Série projektů zaměřených na osvětu mezi spotřebiteli se týkala produkčních podmínek (elektronika, řezané květiny, kakao a čokoláda, v současné době se realizuje projekt zaměřený na tropické ovoce) a poukazovala na porušování lidských práv a poškozování přírody. Některé aktivity se zaměřují na kritiku konkrétních aktérů, jako jsou nadnárodní firmy nebo maloobchodní řetězce. Zároveň jsou v projektech prosazovány alternativní modely produkce a spotřeby. Vedle spravedlivého obchodu je to **podpora solidární ekonomiky, družstevnictví, lokální a ekologické produkce, potravinové suverenity**.

EA se také dlouhodobě věnuje zanedbávané oblasti lidských práv: **ekonomickým, sociálním a kulturním právům**. Z iniciativy EA se v roce 2008 ustavila neformální česká koalice mezinárodní sítě **Social Watch**, která monitoruje, jak jsou v České republice naplňovány příslušné mezinárodní úmluvy, a vydává každoroční zprávy. Jeden z projektů podporoval také spoluúčast občanů na rozhodování např. formou participativních obecních rozpočtů. V roce 2015 došlo k formálnímu ustavení české koalice Social Watch jako spolku.

Dlouhodobý projekt Škola alternativ (dříve Pražská škola alternativ) se ve spolupráci s několika dalšími organizacemi od roku 2009 věnuje převážně **domácím politickým, ekonomickým, sociálním a kulturním otázkám** a napomáhá rozvoji a zvyšování kvality dialogu v segmentu občanské společnosti, který lze označit jako liberální levice. V rámci tohoto projektu EA podporuje také některé kampaně, jako byla evropská občanská iniciativa za bezpodmínečný základní příjem nebo současná kampaň proti připravované smlouvě nazvané **Transatlantické obchodní a investiční partnerství (TTIP)**.

Iniciování vzniku alternativ i vzdělávání a osvěta

Podobně jako tematické zaměření se měnily i metody práce, protože se EA vždy snaží pružně reagovat na aktuální výzvy, využívat příležitostí, které se nabízejí a neustále se učit.

Původní záměr působit jako **fórum pro dialog** EA nepustila, i když se ukázalo, že dialog přes ideologické a politické hranice je v našem prostředí velmi obtížný a často dokonce nemožný. I v rámci občanské společnosti a vlastně i mezi ideově spřízněnými skupinami se často projevuje konkurenční přístup více než snahy o spolupráci, vzájemnou podporu a společná řešení. K důležitým aktivitám EA patří proto podpora integračních procesů.

EA iniciovala vznik několika organizací (Asociace pro fair trade – dnes Fairtrade Česko a Slovensko; koalice Social Watch; družstvo Fair & Bio) a u dalších se stala zakládajícím členem (České fórum pro rozvojovou spolupráci – FoRS; Klimatická koalice; kampaň Česko proti chudobě; česká část Clean Clothes Campaign (CCC); Česká křesťanská environmentální síť - ČKES). EA je také členem Tematické sítě pro sociální podnikání (TESSEA) a je zapojena do některých mezinárodních uskupení (Oikosnet – evropské sdružení křesťanských akademií; EURODAD – evropská síť organizací věnujících se tématu rozvoje a zadlužení). K tomu je třeba připočítat desítky partnerů z Česka, Evropy i jiných částí světa, s kterými EA spolupracuje v projektech, které jsou zpravidla mezinárodní. To umožňuje učit se od jiných, ale také s nimi sdílet specifické problémy a potřeby našeho regionu.

V každodenní činnosti se EA snaží chovat solidárně a partnersky, sdílet informace, zprostředkovávat informace a podporovat aktivity druhých.

Je zřejmé, že velká část programů EA není zaměřena jen na diskutování různých stanovisek k určitým problémům. Na základě kritické analýzy současné podoby globalizace jako procesu, který prohlubuje sociální a ekologické problémy, odhaluje EA nejen jednotlivé zlořády, ale kritizuje i nespravedlivé systémy a struktury. Zároveň EA usiluje o prosazování konkrétních alternativ, které slibují lepší řešení. EA je v tomto smyslu stranická, tak jako o tom mluví teologie osvobození: staví se na stranu chudých, vyloučených a vykořisťovaných i na stranu devastované přírody.

Pokud jde o konkrétní metody práce, je paleta velmi pestrá. Vedle seminářů, dílen, konferencí a přednášek produkuje EA i výstavy, videa, učební pomůcky a publikace, zpracovává odborné studie a oslovuje politiky na lokální, národní i evropské úrovni.

Důležitým rysem činnosti EA je také **propojování vzdělávací a analytické práce s praktickými projekty a zkušenostmi**. V oblasti rozvojového vzdělávání byla důležitá zkušenost s konkrétním projektem rozvojové spolupráce (elektrifikací školy a zdravotního střediska v zambijském Masuku v roce 2005) i řada studijních cest do zemí globálního Jihu, které spolupracovníci a spolupracovnice EA absolvovali.

Zásadní zkušenosti přinášejí obchodní aktivity v systému fair trade. Vedle významného přínosu pro producenty z globálního Jihu je to také příležitost pro aktivity na straně spotřebitelů, kteří chtějí přispět k narovnání nespravedlivých ekonomických podmínek. Zároveň má fair trade jako úspěšný příklad alternativního obchodního systému velký vzdělávací potenciál.

Založení družstva a zkušenost s řízením sociálního podniku poskytuje nezbytnou zpětnou vazbu a brání tomu, aby vzdělávací aktivity v této oblasti byly odtržené od obtížné reality. Nejnovější velmi praktickou aktivitou je zapojení pracovníků a pracovníc EA do **komunitou podporovaného zemědělství**.

EA vytváří smysluplná pracovní místa, včetně míst chráněných, podporuje vzdělávání a zvyšování kvalifikace svých pracovníc a pracovníků, kterých je v současné době 10, a praktikuje rovné odměňování.

Zdroje pro činnost EA představují hlavně granty a v jejich získávání je EA i v rostoucí konkurenci žadatelů dosti úspěšná, zejména proto, že je vyhledávaným partnerem mezinárodních projektů. V současné době jsou to především granty Evropské komise určené na rozvojové vzdělávání a jejich částečné kofinancování z prostředků České rozvojové agentury. Dalším zdrojem finančních prostředků jsou příspěvky nadací (v posledních letech zejména Nadace Rosy Luxemburgové), církevních organizací z Německa (Brot für die Welt, Vestfálská evangelická církev) a soukromých dárců. Necelou pětinu zdrojů tvoří vlastní příjmy z členských příspěvků, prodeje zboží a služeb.

Naše cesta

I když byly kapacity EA hlavně na počátku velmi omezené a dosud jsou limitující, dařilo se po celou dobu i z okrajové pozice přinášet nová témata a iniciovat nové procesy, které později měly širší dopad.

Bylo tomu tak bezpochyby u **tématu dluhové krize chudých zemí** v rámci kampaně Milostivé léto. Téma je dnes znovu aktuální, protože většina tehdy navrhovaných řešení dosud nebyla realizována. V současných jednáních na půdě OSN Česká republika i díky lobbování EA zaujala konstruktivnější postoj k navrhovaným opatřením.

EA nebyla první organizací, která přinesla do Česka fair trade (tou byla Nadace Jeden svět), ale svými vzdělávacími i praktickými aktivitami významně pomohla jeho rozšíření a inspirovala další k zapojení do tohoto hnutí.

V poslední době je takovým přínosem např. **rozšíření debaty o sociální ekonomice, chápané obvykle zúženě jako zaměstnávání obtížně zaměstnatelných, o rozměr solidární ekonomiky a ekonomické demokracie, jak ji reprezentuje družstevnictví. Nové je i téma potravinové suverenity.**

Jako přínos lze vnímat i podporu spolupráce v rámci občanské společnosti, jak je to popsáno výše. EA patří

k respektovaným organizacím, i když není tak snadno zařaditelná. Pro církve je příliš světská a radikální, pro jiné je právě spojení s křesťanskou tradicí obtížně přijatelné.

Pro mě osobně výjimečnost a obtížná zastupitelnost EA, **kterou jsem po dvacet let vedl, spočívá v otevřenosti, ve snaze o překračování hranic a hledání širokých souvislostí, v procesu učení: mezi osobním, lokálním a globálním; mezi praxí a reflexí; mezi racionálním, spirituálním a etickým.** Myslím, že je to dobrá cesta.

Dnešní doba v mnoha oblastech ukazuje jasné meze a rozpory dosavadního vývoje, určovaného kapitalistickým politicko-hospodářským systémem, který ničí přírodu i lidské životy. Těší mě, že Ekumenická akademie patří k místům, kde se zkoumají alternativy k takovému neblahému vývoji a kde se setkávají lidé, kteří hledají nové cesty.

Děkuji za to desítkám kolegyn a kolegů, kteří v EA pracovali a pracují, stovkám partnerů, se kterými jsme spolupracovali na projektech, i tisícům účastníků akcí, které jsme pořádali.

**Ekumenická
akademie**

Sokolovská 50, 186 00 Praha 8 – Karlín
Tel.: +420 272 733 044, +420 272 737 077
Email: info@ekumakad.cz

www.ekumakad.cz

 [ekumakad](https://www.facebook.com/ekumakad)